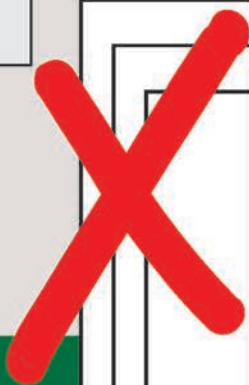

WHEN WE VOTE

พลวัตการเลือกตั้ง
และประชาธิปไตย
ในอาเซียน

MODERN
POLITICS

MATCHBOOK

พิมพ์ครั้งที่ 2

ประจักษ์ ก้องกีรติ

รศ. ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ คำนิยม

When We Vote:

พลวัตการเลือกตั้ง
และประชาธิปไตยในอาเซียน

ประจักษ์ ก้องกีรติ

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2563

When We Vote: พลวัตการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน

• ประจักษ์ ก้องกีรติ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สำนักพิมพ์มติชน, มิถุนายน 2563

พิมพ์ครั้งที่ 2 : สำนักพิมพ์มติชน, กรกฎาคม 2563

ราคา 380 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ประจักษ์ ก้องกีรติ. When We Vote: พลวัตการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2563. 336 หน้า.

1. การเลือกตั้ง. 2. ประชาธิปไตย. I. ชื่อเรื่อง.

324

ISBN 978 - 974 - 02 - 1709 - 1

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาท, สุพจน์ แจ้งเร็ว, สุชาติ ศิริสุวรรณ,
ปิยชนัน์ สุทวีทรัพย์, ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, นงนุช สิงหเดชะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : อพิสิทธิ์ ธีระจาวรรณ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์, มณฑล ประภากรเกียรติ

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • บรรณาธิการเล่ม : ชนมน วังทิพย์

พิสูจน์อักษร : ชัยรัตน์ เลิศรัตนพร • กราฟิกเลย์เอาต์ : กวาลัย เจนกิจณรงค์

ศิลปกรรม-ออกแบบปก : ประภาพร ประเสริฐโสภา

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ภัมรพี รุจรัตน์, ณัฏชา เขียวกุล

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนามาล ประชาโนวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๓๕ โทรสาร ๐-๒๕๔๙-๕๔๘๔

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน ๑๒ ถนนเทศบาลนามาล ประชาโนวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๐๐๐, ๒๑๐๘ โทรสาร ๐-๒๕๔๑-๙๐๑๓

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามาล ประชาโนวณ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐-๓๓๖๐ โทรสาร ๐-๒๕๔๑-๙๐๑๒

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

ในกรณีที่มีหนังสือผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มก๊อปปี้

กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com

หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

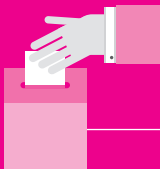
หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้จำนวนมากในราคาพิเศษ

โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๓ โทรสาร ๐-๒๕๔๑-๙๐๑๒

MATCHON
PREMIUM
PRINT

ฝ่าย MATCHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสั่งซื้อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๑๙, ๒๔๒๔ โทรสาร ๐-๒๕๔๑-๙๐๐๖

สารบัญ

ก่อนจะก้าวเท้าเข้าคุหา...	(7)
คำนำ สกสว.	(10)
คำนิยม รศ. ดร. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์	(12)
คำนำผู้เขียน	(17)

01

สัญญาแห่งความเปลี่ยนแปลง: การเลือกตั้ง

และประชาธิปไตยในมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย	2
คลื่นของความเปลี่ยนแปลง	4
แนวความคิดพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง	16

02

มาเลเซีย: การเมืองชาติพันธุ์และศาสนา

แนวร่วมภาคประชาสังคมกับฝ่ายค้าน

และการสิ้นสุดของระบบพรรคเดียวครอบงำ	20
บริบททางประวัติศาสตร์ ระบบเลือกตั้ง	
และระบบพรรคการเมือง	21
การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 13 ในมาเลเซีย	34
นโยบายและแนวทางการหาเสียง:	
การอุปถัมภ์ และธนาภิการเมือง	40

การแบ่งเขตเลือกตั้งแบบไม่ยุติธรรม (Gerrymandering)	
และการกระจายผู้ลงคะแนนระหว่างเขตเลือกตั้งต่างๆ	
อย่างไม่เสมอภาคกัน (Malapportionment)	46
ปัจจัยทางเชื้อชาติและความเป็นเมือง/ชนบท	51
บทบาทของสื่อและโลกออนไลน์	57
สรุปการเลือกตั้งมาเลเซียปี ค.ศ. 2013:	
สัญญาณของความเปลี่ยนแปลง	62
การเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 2018: ความพ่ายแพ้ของพรรค	
UMNO และการเมืองแบบพรรคเดียวครอบงำ	64

03

อินโดนีเซีย: การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย	
ระบบหลายพรรคที่มีเสถียรภาพและฉันทามติทางการเมือง	96
บริบทและกรอบเชิงสถาบัน	98
ระบบพรรคการเมืองอินโดนีเซีย	
กับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	104
การเมืองแบบอุปถัมภ์และอิทธิพลของธุรกิจการเมือง	
(money politics)	112
การเลือกตั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาอินโดนีเซีย	
ปี ค.ศ. 2014: บริบทแวดล้อม	115
การเลือกตั้งประธานาธิบดีอินโดนีเซียปี ค.ศ. 2014:	
การก้าวขึ้นมาของโจโกวี และปรากฏการณ์	
“ประชานิยมแบบปฏิบัตินิยม”	119
การเลือกตั้งสภานิติบัญญัติอินโดนีเซียปี ค.ศ. 2014:	
ความนิยมส่วนบุคคล ระบบอุปถัมภ์ และระบบหัวคะแนน	131

การเลือกตั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาอินโดนีเซีย	
ปี ค.ศ. 2019: การแบ่งแยกแตกขั้ว ศาสนา	
และความท้าทายของประชาธิปไตย	147

04

ฟิลิปปินส์: ประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์ ตระกูลการเมือง	
และประชานิยมแบบอำนาจนิยม	170
บริบททางประวัติศาสตร์และระบบพรรคการเมือง	
หลังยุคประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส	
(ปี ค.ศ. 1986-ปัจจุบัน)	171
ระบบอุปถัมภ์ เครือข่ายการเมืองส่วนบุคคล	
และตระกูลการเมือง	177
การต่อสู้ระหว่างกระแส “ปฏิรูปนิยม” กับกระแส	
“ประชานิยม”	182
การเลือกตั้งประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ปี ค.ศ. 2016:	
ปรากฏการณ์ประชานิยมแบบอำนาจนิยมของดูแตร์เต	185

05

ไทย : การแบ่งขั้วรุนแรง การต่อต้าน-ตัดตอน	
การเลือกตั้ง และประชาธิปไตยถดถอย	208
การเมืองเรื่องการเลือกตั้งจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540	
ถึงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554	210
นวัตกรรมและความเปลี่ยนแปลงในการเลือกตั้งของไทย	
หลังปี พ.ศ. 2540	215
ระบบ 2 พรรคใหญ่ ภูมิภาคนิยม และการถดถอย	
ของการเมืองแบบอิทธิพลอุปถัมภ์	220

การเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2557: การขัดขวาง	
การเลือกตั้ง ความรุนแรง และการรัฐประหาร	228
การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562: การเลือกตั้งภายใต้ระบอบ	
รัฐประหารและการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบอำนาจนิยม	
จากการเลือกตั้ง	241
การเมืองของการออกแบบระบบเลือกตั้ง	
และการควบคุมงบการเลือกตั้ง	244
การเมืองของชนชั้นนำและการต่อสู้ทางอุดมการณ์	254
การแข่งขันของพรรคการเมืองและพฤติกรรมผู้เลือกตั้ง	
การแบ่งขั้ว โขเชียลมีเดีย และคนรุ่นใหม่	257
อนาคตการเมืองไทยหลังการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562	267

06

แลไปข้างหน้า: ก้าวใหม่ของประชาธิปไตยในอาเซียน	276
ระบบพรรคการเมือง ระบบเลือกตั้ง และการจัดการเลือกตั้ง	278
ธนกิจการเมืองและระบบอุปถัมภ์	282
การแบ่งแยกทางสังคม	284
บทบาทของสื่อ	288
บทเรียนสำหรับสังคมไทย	291
<i>บรรณานุกรม</i>	301

ก่อนจะก้าวเท้าเข้าคุหา...

ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ไม่แปลกนักที่คำว่า “ประชาธิปไตย” จะกลายเป็นคำคั่นหูของคนทุกเพศทุกวัย บ่อยครั้งเราได้ยินคำว่าประชาธิปไตยในโทรทัศน์ ในบ้าน ในหนังสือ ในโรงเรียน ในชีวิตประจำวัน และบ่อยครั้งก็มักจะปรากฏคู่กับอีกหนึ่งคำที่คั่นหูใครต่อใครไม่แพ้กัน นั่นคือคำว่า “เลือกตั้ง” ผู้คนฉวยวนถ้อยคำเหล่านี้ซ้ำๆ รวากับจะยืนยันว่าการเลือกตั้งเป็นสัญลักษณ์อันแสนสำคัญของประชาธิปไตย เป็นสองสิ่งที่ดำเนินไปด้วยกันโดยไม่อาจแยกขาดได้ในโลกที่ประชาธิปไตยเปรียบเสมือนคำตอบของสังคมอุดมคติ

ทว่าในยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลงและความสับสน ภายใต้อะระบอบประชาธิปไตย เรายังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพ การคอร์รัปชันที่ไม่อาจตรวจสอบได้ การเลือกตั้งที่ถูกแทรกแซงและบิดเบือน ประชาธิปไตยและการเลือกตั้งถูกท้าทายและตั้งคำถามใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ตั้งแต่คำถามที่ว่า “ประชาธิปไตยและการเลือกตั้งยังคงเป็นคำตอบที่ถูกต้องหรือไม่สำหรับสังคมนี้” ไปจนกระทั่งคำถามที่ว่า “เราจะเลือกตั้งกันไปทำไม ในเมื่อเสียงในมือเราอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้เลย...”

“When We Vote: พลวัตการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน” ซึ่งปรับปรุงจากงานวิจัยของ ผศ. ดร. ประจักษ์ ก้องกีรติ คือหนึ่งในงานวิชาการที่พยายามท้าทายคำถามเหล่านั้น ผ่านการสำรวจและศึกษาพลวัตทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้สถาบันและกระบวนการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2010 ที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ สามประเทศที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่การแข่งขันทั้งในเชิงสถาบันและกระบวนการทางการเมืองเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ และส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนกลุ่มผู้มีอำนาจระบอบ โครงสร้างการเมือง คุณภาพและพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในประเทศ รวมถึงการเมืองในระดับภูมิภาคอาเซียน

ความเปลี่ยนแปลงมากมายเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในชั่วพริบตาอย่างพลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน ทว่าค่อยๆ ส่งสัญญาณของความเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยอันหลากหลายซับซ้อน งานวิชาการชิ้นนี้จึงได้คลี่ขยายและเปิดเผยให้เห็นประเด็นมากมายที่เกิดขึ้นในช่วงก่อน-ในระหว่าง-และหลังจากที่เราก้าวเท้าเข้าคูหาไป “เลือกตั้ง” ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ มุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เงื่อนไขเรื่องชนชั้นหรือสถานะทางเศรษฐกิจ วย ระดับการศึกษา อัตลักษณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ควบคู่ไปกับการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงในฟากฝั่งของพรรคการเมืองและนักการเมืองที่เสนอตัวเข้าสู่สนามการแข่งขัน การเลือกตั้ง ทั้งยุทธศาสตร์ นโยบาย ภาพลักษณ์ ประเด็นหาเสียง ประเด็นโจมตีคู่แข่ง ยุทธวิธีความรุนแรง การบริหารจัดการหวัะแน และเครือข่ายอุปถัมภ์ บทบาทของธนาภิการเมือง (money politics) ในการเลือกตั้ง การเติบโตของคลื่นโซเชียลมีเดีย รวมไปถึงระบบเลือกตั้ง ซึ่งสร้างทั้งข้อจำกัดและโอกาสแก่การเลือกใช่วิธีการแข่งขันเพื่อชนะในการเลือกตั้งที่แตกต่างกันออกไป ก่อนที่ช่วงท้ายจะพาเราย้อนกลับมาเปรียบเทียบและทบทวนสถานการณ์การเมืองการเลือกตั้งของไทย-

ประเทศซึ่งตั้งไข่และล้มลุกคลุกคลานมากกว่า 88 ปีในการสร้างกระบวนการเลือกตั้งที่มีคุณภาพและประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

แน่นอนว่าท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง แต่ละประเทศก็ยังคงต้องเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ๆ ภายใต้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง การศึกษาเปรียบเทียบการเมือง เรื่องการเลือกตั้งทั้งในมิติที่ก้าวหน้าและถอยหลังจากสามประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญของไทยในอาเซียน จึงไม่เพียงแต่จะช่วยมอบบทเรียนที่อาจปรับใช้ได้ให้แก่สังคมไทย แต่ยังจะช่วยย้ำเตือนให้เราไม่ลืมนึกว่าทุกอย่างก้าวของความเปลี่ยนแปลง เราย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหา อุปสรรค และข้อท้าทาย เราไม่อาจปฏิเสธการทบทวน การวิพากษ์ระบบระบอบที่เราเชื่อว่าเป็นคำตอบอยู่เสมอ และอย่างมากที่สุดที่เราคาดหวัง เราหวังว่าบางช่วงตอนในหนังสือเล่มนี้อาจจะช่วยตอบคำถามสำคัญที่เรา มีร่วมกันได้บ้างว่าภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดมากมาย ข้อท้าทายใหม่ๆ ที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยต้องสะดุดหยุดลง การก้าวเท้าเข้าค้นหา และใช้หนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงของตัวเองและการรักษาระบบเลือกตั้งให้ แข็งแรงนั้นสามารถสร้างแรงสนับสนุนได้มากเท่าไร และสำคัญเพียงใด ต่อการนำมาซึ่ง “ความเปลี่ยนแปลง” อย่างแท้จริงที่เราคาดหวังตลอด มา...

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำ สกสว.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เล็งเห็นความสำคัญของการสนับสนุนงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้วยตระหนักว่าแนวคิดทางสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ภาษา วรรณกรรม และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐาน ประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ พัฒนาการ รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงทางความคิดในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวนั้น มีคุณค่าต่อการพัฒนาทางสังคม การเมือง ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศอย่างยิ่ง

สกสว. จึงได้สนับสนุนทุนแก่โครงการวิจัย เรื่อง “พลวัตทางการเมือง เรื่องการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน: ศึกษาเปรียบเทียบ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์” โดยผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ ก้องกีรติ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของสถาบันการเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้ง การแข่งขันของพรรคการเมือง พฤติกรรมและความคิดของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมถึงพัฒนาการประชาธิปไตยใน 3 ประเทศเพื่อนบ้านสำคัญของไทยในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งองค์ความรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้

สังคมไทยมีมุมมองเชิงเปรียบเทียบอันทันสมัยที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเลือกตั้งและประชาธิปไตยของไทยให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมหวังอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการด้านสังคมศาสตร์ในวงกว้าง โดยเฉพาะสาขาวิชารัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ช่วยจุดประกายให้เกิดการถกเถียง และการศึกษาค้นคว้าต่อยอดทางความคิด บนฐานความรู้ทางวิชาการ ตามเจตนารมณ์ “สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาประเทศ” สืบไป

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ

ผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

คำนิยาม

วรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกตั้งที่มีการแข่งขัน (กล่าวคือ มีพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งมากกว่า 1 พรรค) และการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตย (Gandhi, J. 2015) กรณีศึกษาในละตินอเมริกา ยุโรปตะวันออก และแอฟริกา สนับสนุนข้อเสนอดังกล่าว แต่สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว กลับพบว่าแม้จะมีการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันอยู่สม่ำเสมอ ประเทศส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยมที่ยังรักษากลิ่น คำอธิบายหนึ่งคือการเลือกตั้งในลักษณะส่วนใหญ่ได้ชื่อว่าเป็นการเลือกตั้งภายใต้ระบอบอำนาจนิยมที่ยอมให้มีการแข่งขัน (competitive authoritarianism) (Levitsky, S., & Way, L. 2010)

สองประเทศที่มักถูกหยิบยกเป็นตัวอย่างของระบอบอำนาจนิยมที่ยอมให้มีการแข่งขัน คือกัมพูชาและสิงคโปร์ พรรค Cambodian People's Party ภายใต้ผู้นำสูงสุด สมเด็จฮุนเซน สร้างจักรกลการเมืองทุกมิติ ผนวกความได้เปรียบทุกวิถีทางเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตย หลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2013 ที่สองพรรคฝ่ายค้านคือ พรรค Sam Rainsy และพรรค Human Rights ผนึกกำลังในชื่อพรรค Cambodian National Rescue กวาดที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 55 จาก 123 ที่นั่ง สมเด็จฮุนเซน แก่เกมเพื่อสร้างความมั่นใจว่าพรรค Cambodian People's Party จะ

ไม่ถูกสันคลอน ด้วยการที่ศาลกัมพูชามีคำสั่งตัดสินยุบพรรค Cambodian National Rescue จากข้อกล่าวหาวางแผนโค่นล้มรัฐบาล สมาชิกพรรคทั้งหมดถูกห้ามยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนาน 5 ปี การเลือกตั้งปี ค.ศ. 2018 พรรครัฐบาลที่นำโดยสมเด็จฮุนเซนจึงลงเลือกตั้งโดยไร้คู่แข่ง

สิงคโปร์เป็นประเทศที่จัดการเลือกตั้งภายใต้ร่มเงาของอำนาจนิยม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 โดยการนำของลีควนยู ต่อเนื่องยาวนานที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิงคโปร์ได้รับการยกย่องว่าประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ อัตราการคอร์รัปชันต่ำ และมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ กระนั้นการใช้กลไกทางกฎหมายเพื่อกีดกันคู่แข่ง การควบคุมสื่อที่เห็นต่าง และการจัดการเลือกตั้งให้บัตรลงคะแนนมีเลขเรียงลำดับ (serial numbers) บ่งชี้ได้ว่าผู้เลือกตั้งโหวตให้พรรคใด ทำให้การเลือกตั้งในสิงคโปร์เป็นเพียงเครื่องมือสร้างหลักประกันให้พรรค People's Action Party เป็นพรรครัฐบาลตลอดกาล

สองประเทศในเอเชียอาคเนย์ที่นับได้ว่าการเลือกตั้งเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางประชาธิปไตย ได้แก่ ฟิlippินส์และอินโดนีเซีย ในฟิลิปปินส์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา แม้พรรคการเมืองและระบบการเมืองหลังยุคประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส จะเป็นประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์และครอบงำด้วยตระกูลการเมือง (dynastic politics) แต่ฟิลิปปินส์ก็มีการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ทั้งการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และการเลือกตั้งท้องถิ่น

หลังการลงจากอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต และ the New Order ล่มสลาย การเลือกตั้งอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1999 เป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญ ทำให้อินโดนีเซียเป็นประเทศอิสลามที่มีประชากรมากที่สุดในโลกที่สามารถก้าวเข้าสู่เส้นทางประชาธิปไตยอย่างมั่นคงด้วยฉันทามติทางการเมือง ผลการเลือกตั้งในอินโดนีเซียผลัดเปลี่ยนบังเหียนที่คุมอำนาจทางการเมืองอย่างสงบบมาแล้วถึง 5 ครั้ง ผ่านระบบหลาย

พรรคการเมือง

อุษาคเนย์ร่ำรวยในเชิงประวัติศาสตร์ หลากหลายด้วยเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เข้มข้นทางศิลปะ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม แตกต่าง กันมากมายในระบบความเชื่อ ค่านิยมทางสังคม ระบบและระบอบ การเมือง แต่ในด้านการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบทางการเมืองแล้วกลับ พบว่าเอเชียอาคเนย์เป็นกลุ่มประเทศที่ถูกละเลย (Kuhonta, Slater, & Vu, 2008, p. 2) ในแวดวงวิชาการไทยก็เช่นกัน เราขาดแคลนหนังสือ หรืองานเขียนที่จะช่วยให้เราทำความรู้จักคุ้นเคยระบบการเมืองของ ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งที่เป็นความเข้าใจรายประเทศและความรู้ในเชิง เปรียบเทียบ จึงตื่นเต้นและยินดียิ่งนัก เมื่อทราบว่าสำนักพิมพ์มติชน จะจัดพิมพ์หนังสือ *When We Vote: พลวัตการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน* ซึ่งเขียนโดยอาจารย์ประจักษ์ ก้องกีรติ

ผู้เขียนค่านิยมมีโอกาสดำรงงานเขียนสำคัญขึ้นนี้ตั้งแต่อยู่ใน ระยะตั้งไข่ ในฐานะผู้ให้ความเห็นงานวิจัยโดยคำเชิญของสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และได้เห็นเค้าลางตั้งแต่นั้นว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะมีประโยชน์อย่างมากทั้งใน ฐานะตำราเรียนและหนังสือสำหรับผู้สนใจอ่านทั่วไป ขอขอบคุณอาจารย์ ประจักษ์ ก้องกีรติ แทนผู้อ่านทุกท่านที่อาจารย์ได้ขัดเกลาและพัฒนา งานวิจัยดังกล่าวจนเป็นหนังสือเล่มนี้ นอกจากหนังสือเล่มนี้จะนำพาผู้อ่าน ไปร่วมวงสนทนากับแนวทางการศึกษาแบบสถาบันนิยม ทฤษฎีการสร้าง ประชาธิปไตย การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และทฤษฎีอื่นๆ ใน สนามการเมืองเปรียบเทียบแล้ว ยังเปิดประตูชี้ชวนเราให้ตามผู้เขียนไป สืบหาความเป็นจริงในพื้นที่ ฟังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ยื่นหน้าไป ดูตัวเลขสถิติ และกลับเข้าสู่การถกเถียงถึงโอกาส ความหวัง ความฝัน และความจริงจากการศึกษาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการ เลือกตั้งในประเทศเพื่อนบ้านสามประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย

และฟิลิปปินส์ รวมถึงบทวิเคราะห์การเลือกตั้งของไทยที่ผ่านมา

แน่นอนว่าการเลือกตั้งและพลวัตที่เกิดจากการเลือกตั้งไม่อาจเป็นปัจจัยเดียวที่ขับเคลื่อนประชาธิปไตยให้ตั้งมั่นอย่างถาวรได้ (Knutsen, C., Nygard, H., & Wig, T. 2017) ที่สำคัญ ลักษณะของการเลือกตั้งที่เป็นกลไกผลักดันให้ประชาธิปไตยก่อกำเนิดขึ้นได้ในประเทศหนึ่งอาจแตกต่างกันและมีความพิเศษกว่าคุณสมบัติของการเลือกตั้งที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของประชาธิปไตยโดยทั่วไป พลวัตของการเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็สะท้อนความไม่แน่นอนทางการเมืองและตั้งคำถามถึงความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย การลุแก่อำนาจ ไม่ลั้งเลที่จะใช้ความรุนแรง และละเมิดสิทธิประชาชนโดยผู้นำประชานิยมจากการเลือกตั้งอย่าง ดูเตอร์เต แห่งฟิลิปปินส์ การเติบโตและขยายตัวของกลุ่มชาตินิยมสุดโต่งทางศาสนาในอินโดนีเซียที่สร้างความท้าทายต่อประชาธิปไตยและการเป็นประธานาธิบดีสมัยที่สองของโจโกวี การเปลี่ยนชั่วอำนาจอย่างกะทันหันในมาเลเซีย ส่งผลต่อการหวนคืนมาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลของพรรค UMNO และการเลือกตั้งในไทยที่แข่งขันกันกว่า 70 พรรค ได้รับเลือกตั้ง 26 พรรค แต่แทบไม่มีเป้าหมายอื่นใดนอกจากเพื่อให้รัฐบาลที่มีอำนาจอยู่เดิมอยู่ในอำนาจต่อไป เหล่านี้ล้วนเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างความกังวลใจให้ผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองหนังสือ *When We Vote: พลวัตการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน* ของโอปปาประจักษ์ ก้องกีรติ จะช่วยให้ผู้อ่านติดตามเส้นของการเมืองในภูมิภาคอุษาคเนย์ได้อย่างสนุกสนาน นับเป็นคุณูปการที่สำคัญในววิชาการรัฐศาสตร์ไทยในปัจจุบัน

สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามย่าน
มิถุนายน 2563

อ้างอิง

- Gandhi, J. 2015. "Elections and political regimes." *Government and Opposition*, 50: 446-468.
- Knutsen, C., Nygard, H., & Wig, T. 2017. "Autocratic elections: Stabilizing tool or force for change?" *World Politics*, 69: 98-143.
- Kuhonta, E., Slater, D., Vu, T. (Eds.). 2008. *Southeast Asia in political science: Theory, region, and qualitative analysis*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Levitsky, S., & Way, L. 2010. *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the cold war*. New York, NY: Cambridge University Press.

คำนำผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นจากความตั้งใจที่ต้องการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและประชาธิปไตยของไทย กับประเทศเพื่อนบ้านสามประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ที่มาเบื้องหลังงานชิ้นนี้มาจากความเชื่อของผู้เขียนในพลังของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ กับความสำคัญของการเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการเมืองในแต่ละประเทศ ปราศจากการเรียนรู้จากสังคมอื่นก็ยากที่เราจะเข้าใจประเทศของตนเองอย่างถ่องแท้ และหากปราศจากการย้อนกลับไปมองที่ماที่ไปในอดีต ก็ยากที่เราจะเข้าใจสภาพปัญหาทางการเมืองในปัจจุบัน โดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้เขียนเน้นวิเคราะห์ที่ 2 ประเด็นหลักคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในแต่ละสังคม และการต่อสู้ขับเคี่ยวของชนชั้นนำเพื่อควบคุมสถาบันทางการเมืองและกติกากฎทางการเมือง ทั้งนี้ การเลือกตั้งในฐานะที่เป็นสถาบันการเมืองพื้นฐานไม่เคยดำรงอยู่อย่างหยุดนิ่ง แต่มีพลวัตที่สลับซับซ้อน ค้นหาเลือกตั้งและบัตรลงคะแนนมีพลังมากกว่าที่ทุกคนคิด การเปลี่ยนแปลงอันพลิกผันของการเมืองอินโดนีเซียหลังการล่มสลายของระบอบซูฮาร์โต การปฏิวัติผ่านค้นหาเลือกตั้งในมาเลเซีย การก้าวขึ้นสู่อำนาจของนักการเมืองประชานิยมฝ่ายขวาซึ่งเป็น “ม้านอกสายตา” ในแวดวงการเมืองฟิลิปปินส์อย่าง

ดูแต่เร่ รวมถึงปรากฏการณ์ “แผ่นดินไหวทางการเมือง” ที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งของไทยในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา ล้วนเป็นประจักษ์พยานของความไม่หยุดนิ่งทางการเมืองและความผันผวนของประชาธิปไตยที่ไม่มีใครควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงฝ่ายเดียว ภายใต้สภาวะที่ดูเหมือนหยุดนิ่ง มี “คลื่น” สัญญาณของความเปลี่ยนแปลงซ่อนอยู่เสมอ

งานชิ้นนี้จะไม่อาจสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากองค์กรและบุคคลจำนวนมาก ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทศ.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะ ศ. นพ. สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ รศ. ดร. ปัทมาวดี โพชนุกูล ศ. ดร. อิศรา ศานติศาสน์ รศ. ดร. กิตติ ประเสริฐสุข และ ผศ. ดร. พินิตพันธุ์ บริพัตร ผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการจับตาอาเซียน (ASEAN Watch) ที่สนับสนุนงานชิ้นนี้ตั้งแต่แรกเริ่ม และคุณปิยา จูตะวิริยะ เจ้าหน้าที่ สทศ. ที่ช่วยประสานงานเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้นสังกัดของผู้เขียน และเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยดิเรก ชัยนาม สำหรับทรัพยากร แรงสนับสนุน กำลังใจ และบรรยากาศการทำงานที่ดีเสมอมา ขอขอบคุณนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ที่ให้ความเห็น ข้อคิดแลกเปลี่ยน และคำชี้แนะในการปรับปรุงงานชิ้นนี้ได้แก่ ดร. สติธร ธนานิธิโชติ ผศ. ดร. ชัยวัฒน์ ม่านศรีสุข รศ. ดร. เวียงรัฐ เนติโพธิ์ ผศ. ดร. อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ รศ. ดร. วิทยา สุจิริต-ธนารักษ์ ศ. พิเศษ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ผศ. ดร. อรอนงค์ ทิพย์พิมล ศ. ดร. จรัญ มะลูลีม รศ. ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ผศ. ดร. มูฮัมหมัด-อิลยาส ญาบรัง อ. ดร. ชัยวัฒน์ มีสันฐาน คุณพินท์สุดา ชัยนาม รศ. ดร. รัญญลักษณ์ วีระสมบัติ คุณพงษ์ศักดิ์ จันทรอ่อน คุณชัยรัตน์ ถมยา คุณณัฐฐา โกมลวาทิน และคุณสุนัย ผาสุก

การวิจัยในต่างประเทศผ่านไปได้อย่างราบรื่นเพราะความช่วยเหลือ
ของเพื่อนมิตรนักวิชาการและผู้ช่วยวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ที่ฟิลิปปินส์
ขอขอบคุณ Dr. Cleo Calimbahin Dr. Aries Arugay Dr. Julio
Teehankee Dr. Ronald Holmes Joren Altura และ Darren Mangado
ที่อินโดนีเซีย ขอขอบคุณ Dr. Amelia Joan Liwe Dr. Yosef D. M.
Djakababa Dr. Edward Aspinall Dr. Burhanuddin Muhtadi Dr.
Djayadi Hanan และ Kennedy Muslim ที่มาเลเซีย ขอขอบคุณ
Dr. Meredith Weiss Dr. Ong Kian Min Dr. Wai Weng Dr. Boo
Teik Khoo Sharaad Kuttan และ Razan Rose นอกจากนั้นขอขอบคุณ
Dr. Paul Hutchcroft Dr. Takashi Shiraishi Dr. Patricio Abinales
และ Dr. Allen Hicken สำหรับคำแนะนำในแง่กรอบแนวคิดทฤษฎี
ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ รศ. ดร. สิริพรรณ นกสวน สวัสดี ที่ให้
ข้อแนะนำตั้งแต่ยังเป็นต้นฉบับงานวิจัย และกรุณาเขียนคำนิยมให้
หนังสือเล่มนี้

ขอบคุณผู้ช่วยวิจัยของผู้เขียนที่ทำงานอย่างขยันขันแข็งและ
รับผิดชอบ ทั้งมัธนา รอดยิ้ม บุศรินทร์ เปาะนะ และนุรีย์ะ ยูโตะ
โดยเฉพาะนุรีย์ะ “นานู” ที่เป็นกำลังสำคัญที่สุดในงานชิ้นนี้โดยช่วย
ประสานงานทุกอย่างตลอดกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพและเต็ม
เปี่ยมด้วยน้ำใจ

ที่สำคัญ ขอขอบคุณสำนักพิมพ์มติชนที่เห็นคุณค่าและให้ความ
สนใจตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ที่ต้องขอบคุณเป็นพิเศษคือคุณอภิสิทธิ์
ธีระจาวรธรณ ผู้จัดการสำนักพิมพ์มติชน ที่ช่วยดูแลต้นฉบับหนังสือ
ตั้งแต่แรกเริ่ม และคุณชนมน วังทิพย์ บรรณาธิการต้นฉบับ ที่ช่วย
ขัดเกลาตรวจตราต้นฉบับอย่างรัดกุมและประณีต พร้อมทั้งให้ข้อเสนอ
แนะต่างๆ ที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงงานชิ้นนี้ จนสำเร็จออกมาเป็น
หนังสือที่มีสำนวนภาษากระชับ ชัดเจน และรูปเล่มสวยงาม

สุดท้าย หวังว่างานชิ้นนี้จะได้รับความสนใจจากผู้อ่าน รวมทั้ง
หวังใจว่ามันจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งและประชา-
ธิปไตยในประเทศไทยเพื่อนบ้านและในสังคมไทยอันเป็นที่รักยิ่งของเรา
ทุกคน

ประจักษ์ ก้องกีรติ

ท่าพระจันทร์ ธรรมศาสตร์

มิถุนายน 2563

When We Vote: พลวัตการเลือกตั้ง และประชาธิปไตยในอาเซียน

01

**สัญญาณ
แห่งความเปลี่ยนแปลง**
การเลือกตั้ง
และประชาธิปไตย
ในมาเลเซีย อินโดนีเซีย
ฟิลิปปินส์ และไทย

งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองที่เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย โดยทั้ง 4 ประเทศกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายสำคัญซึ่งสะท้อนออกมาจากแบบแผนพฤติกรรมและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่กลุ่มชนชั้นนำและพรรคการเมืองที่ครองอำนาจอยู่เดิมสูญเสียอำนาจไป หรือถูกสั่นคลอนอำนาจจนไม่อาจครองสถานะการผูกขาดทางการเมืองอย่างเหนียวแน่นและมั่นคงเหมือนแต่เดิม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนว่าการเลือกตั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงขึ้น มิใช่พื้นที่ของการผูกขาดครอบงำอำนาจแบบที่นักวิชาการในอดีตนำเสนอ และความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทั้ง 4 ประเทศนี้ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ งานชิ้นนี้มุ่งทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงการเมืองเรื่องการเลือกตั้งจาก 2 มิติ คือจากฝั่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและฝั่งนักการเมือง โดยจะพิจารณาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมไปถึงปัจจัยที่กำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการแข่งขันของผู้สมัครและพรรคการเมือง

เมือง โดยพิจารณาการทำงานของปัจจัยต่างๆ ภายใต้บริบทและกติกา
เชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในสังคมนั้นๆ

คลื่นของความเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบัน การเมืองในประเทศสำคัญ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มประเทศอาเซียน คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย
ฟิลิปปินส์ และไทย กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย
สำคัญ โดยความเปลี่ยนแปลงนั้นสะท้อนออกมาจากแบบแผนพฤติกรรม
และการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง
การเลือกตั้งระยะหลังที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์
เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่กลุ่มชนชั้นนำและพรรคการเมืองซึ่ง
ครองอำนาจอยู่เดิมสูญเสียอำนาจไป หรือถูกสั่นคลอนอำนาจจนไม่
อาจครองสถานะการผูกขาดทางการเมืองอย่างเหนียวแน่นและมั่นคง
เหมือนแต่เดิม อาทิ การที่พรรค Pertubuhan Kebangsaan Melayu
Bersatu หรือ UMNO (United Malays National Organisation)
พรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุดของมาเลเซียซึ่งผูกขาดอำนาจมาอย่างยาว
นานตั้งแต่ประเทศได้รับเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1957 และเป็นแกนนำแนว
ร่วมพรรคการเมืองที่ใช้ชื่อว่า Barisan Nasional หรือ BN (National
Front) เริ่มถูกเบียดชิงที่นั่งและคะแนนเสียงจากกลุ่มแนวร่วมพรรค
ฝ่ายค้าน โดยจุดเปลี่ยนสำคัญของสถานะนำทางการเมืองที่ลดลงเริ่ม
ปรากฏให้เห็นตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 2008 ที่แนวร่วม BN
ภายใต้การนำของพรรค UMNO สูญเสียที่นั่งจำนวนไม่น้อยให้กับแนว
ร่วมพรรคฝ่ายค้าน Pakatan Rakyat หรือ PR (People's Alliance) ซึ่ง
ประกอบไปด้วยพรรคที่เน้นเชื้อชาติจีนมาเลย์ อิสลาม และกลุ่มทาง
สายกลางทางศาสนา และยังเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองของ

มาเลเซียที่แนวร่วม BN ครบครองที่นั่งในสภา ไม่ถึง 2 ใน 3 เมื่อมาถึงการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 2013 การแข่งขันระหว่างแนวร่วมพรรครัฐบาลและแนวร่วมพรรคฝ่ายค้านยังดำเนินไปอย่างเข้มข้น และเริ่มปรากฏสัญญาณของการแบ่งแยกแตกขั้ว (political polarization) ทางการเมืองในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนระหว่างประชาชนที่สนับสนุนและประชาชนที่คัดค้านรัฐบาลในมาเลเซีย¹

ผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2013 สะท้อนถึงการแข่งขันที่สูสีที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของมาเลเซีย เมื่อแนวร่วม BN ที่นำโดยนายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค (Najib Razak) เอาชนะแนวร่วม PR ที่นำโดยนายอันวาร์ อิบราฮิม (Anwar Ibrahim) อดีตรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งแนวร่วม BN ครบครองที่นั่งในสภา รวม 133 ที่นั่ง (จาก 222 ที่นั่ง) ในขณะที่แนวร่วม PR ครบครองที่นั่งในสภา รวม 89 ที่นั่ง อย่างไรก็ตาม ตัวเลขที่น่าสนใจคือแนวร่วม BN ได้คะแนนเสียงรวมทั้งหมดจากผู้ลงคะแนน (popular vote) เพียง 49% (มาเลเซียเป็นระบบรัฐสภาโดยใช้ระบบเลือกตั้งแบบ First Past the Post และจัดการเลือกตั้งทั่วไปทุก 5 ปี เนื่องจากมาเลเซียเป็นสหพันธรัฐ จึงมีการเลือกตั้งทั้งในระดับรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐ) เบื้องต้น พรรคฝ่ายค้านคัดค้านผลการเลือกตั้งและระดมผู้สนับสนุนให้ประท้วงบนท้องถนน เนื่องจากพวกเขามองว่าการเลือกตั้งขาดความบริสุทธิ์ยุติธรรมและคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ไม่เป็นกลาง ก่อนที่จะยอมรับผลการเลือกตั้งในเวลาต่อมา การเลือกตั้งที่ดุเดือดและมีความน่ากังขาครั้งนี้ทำให้เกิดความตึงเครียดและรอยปริร้าวทางการเมืองในสังคมมาเลเซียต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยพรรคฝ่ายค้านยังคงเรียกร้องอย่างแข็งขันให้มีการปฏิรูปสถาบันและกระบวนการจัดการเลือกตั้ง การแบ่งเขตเลือกตั้ง รวมถึงระบบเลือกตั้งด้วย การเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2018 นี้เป็นการเลือกตั้งสำคัญที่ชี้ชะตาของทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน

รวมถึงการพัฒนาประชาธิปไตยของมาเลเซีย ท่ามกลางประเด็นคอร์รัปชันของนายกรัฐมนตรี การแบ่งตัวของคนในสังคม และการแตกแยกภายในของพรรค UMNO เอง ซึ่งผลการเลือกตั้งที่พรรคแนวร่วมฝ่ายค้านสามารถโค่นล้มพรรค UMNO ได้สำเร็จ สะท้อนว่าการเมืองมาเลเซียซึ่งมีลักษณะพรรคเดียวครอบงำ (dominant party) มาอย่างยาวนานได้เสื่อมสลายลง

ในอินโดนีเซียก็เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญทางการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากพลวัตในการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2014 โดยประเทศอินโดนีเซียได้จัดการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งประธานาธิบดีและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดี เกิดปรากฏการณ์ที่น่าตื่นเต้นและสำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือชัยชนะของผู้สมัครที่ไม่ใช่ชนชั้นนำเดิมอย่างนายโจโก วิโดโด (Joko Widodo) ซึ่งผันตัวจากนักธุรกิจระดับกลางมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น และก้าวขึ้นมามีบทบาทในเส้นทางการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจากตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองโซโลในปี ค.ศ. 2005 (และชนะการเลือกตั้งสมัยที่ 2 ในปี ค.ศ. 2010) ในสังกัดพรรค Partai Demokrasi Indonesia Perjuangan หรือ PDI-P (Indonesian Democratic Party of Struggle) ที่นำโดยอดีตประธานาธิบดีเมกาวัต ซูการ์โนบุตร (Megawati Sukarnoputri) ต่อมา เขาก้าวสู่ตำแหน่งผู้ว่าการกรุงจาการ์ตาในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว กลายเป็นฐานของการก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนที่ 7 ของอินโดนีเซียในการเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2014 โดยสามารถเอาชนะคู่แข่งคือนายพลปราโบโว ซูเบียนโต (Prabowo Subianto) ซึ่งเป็นอดีตนายทหารที่ขึ้นชื่อเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งยังเป็นอดีตลูกเขยของอดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Suharto) เขาเป็นนายทหารที่มีฐานะร่ำรวยและ

ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนายทุนที่มีอิทธิพล ทั้งนี้ ในบริบทของการเมืองอินโดนีเซียที่ถูกครอบงำด้วยชนชั้นนำ นายทหาร และตระกูลการเมืองชั้นนำมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ ชัยชนะของโจโก วิโดโด ซึ่งเป็นนักธุรกิจระดับกลางและมีพื้นเพมาจากชนบทจึงสะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ การก้าวขึ้นสู่อำนาจของเขามีใช้เรื่องบังเอิญหรือเป็นปรากฏการณ์ของนักการเมืองปัจเจกเพียงลำพัง แต่เป็นภาพสะท้อนและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดนีเซียหลังการผลักดันการกระจายอำนาจจนเกิดการเลือกตั้งโดยตรงในระดับท้องถิ่น ซึ่งนำมาสู่การการเมืองหน้าใหม่จำนวนมากมาทั่วประเทศ และพลวัตทางการเมืองระดับชาติหลังการพัฒนาประชาธิปไตยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 เป็นต้นมา²

นอกจากการเลือกตั้งประธานาธิบดี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอินโดนีเซียยังได้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเดือนเมษายน ปีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 4 นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยหลังการล่มสลายของระบอบซูฮาร์โต (ปัจจุบัน การเลือกตั้งประธานาธิบดีและสภาผู้แทนฯ เกิดขึ้นทุกๆ 5 ปี) ทั้งนี้ รัฐสภาอินโดนีเซียประกอบด้วย 2 สภา คือสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎรที่เรียกว่า Dewan Perwakilan Rakyat หรือ DPR-RI (People's Representative Council) ประกอบด้วยผู้แทนจำนวน 560 ที่นั่ง (ใช้ระบบเลือกตั้งแบบปาร์ตี้ลิสต์แบบเปิด ซึ่งจะอธิบายในลำดับถัดไป) และสภาสูงที่เป็นสภาภูมิภาค เรียกว่า Dewan Perwakilan Daerah หรือ DPD (Regional Representative Council) ซึ่งมีผู้แทนจำนวน 132 ที่นั่ง โดยทุกจังหวัดมีสมาชิกได้ 4 คนเท่ากัน ไม่ผันแปรตามจำนวนประชากร (ใช้ระบบเลือกตั้งแบบระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ หรือ Single Non-Transferable Vote-SNTV)³ การเลือกตั้งสภาผู้แทนฯ ในอินโดนีเซียครั้งนี้เป็นการแข่งขันกันระหว่างพรรคการเมือง

12 พรรคใหญ่ซึ่งเป็นไปอย่างเข้มข้นแต่กับบริสุทธิ์ยุติธรรมและปราศจากความรุนแรง เป็นคำถามที่น่าสนใจว่าเหตุใดประเทศที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากและมีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนาสูงอย่างอินโดนีเซียจึงสามารถจัดการเลือกตั้งได้สงบเรียบร้อย ปราศจากความรุนแรง ขณะที่ประเทศไทยและฟิลิปปินส์ยังเผชิญกับปัญหาความรุนแรงในการเลือกตั้ง (election-related violence) อยู่จนถึงปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบการลอบสังหารและการประท้วงด้วยความรุนแรง

นอกจากนั้นการแข่งขันทางการเมืองในอินโดนีเซียยังมีพลวัตสูงอย่างมาก กล่าวคือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 หลังยุคซูฮาร์โตเป็นต้นมาไม่มีพรรคใดครอบครองอำนาจได้อย่างต่อเนื่อง แม้แต่พรรค Partai Golongan Karya หรือ Golkar (Functional Groups) ซึ่งเคยเป็นพรรคการเมืองที่กุมอำนาจมาโดยตลอดภายใต้ระบอบซูฮาร์โต โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรค PDI-P ของนางเมกาวตี ซูการ์โนบุตรและโจโก วิโดโดได้คะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 แต่ก็ไม่ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด การแข่งขันที่มีความหลากหลายของพรรคการเมืองที่มีความแตกต่างกันในเชิงนโยบายและอุดมการณ์แต่สามารถแข่งขันกันอย่างสงบสันติ เป็นบทเรียนที่มีความหมายสำคัญสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยซึ่งประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในอาเซียนสามารถถอดบทเรียนจากอินโดนีเซียได้ นอกจากนั้นในเชิงระบบเลือกตั้งของอินโดนีเซียที่ใช้ระบบปาร์ตี้ลิสต์แบบเปิด (open-list proportional representation system) และการมีระบบโควตาให้แต่ละพรรคต้องส่งผู้สมัครเพศหญิงเป็นสัดส่วนถึง 1 ใน 3 ยังเป็นปัจจัยเชิงสถาบันที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง คำถามที่น่าสนใจคือมีเหตุปัจจัยใดบ้างที่นำมาซึ่งแบบแผนการแข่งขันในการเลือกตั้งระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ตามลักษณะที่กล่าวมา แล้วแต่ละพรรคใช้นโยบายและประเด็นอะไรเพื่อหาเสียงในสนามเลือกตั้งผู้แทนฯ และในสนามเลือกตั้งประธานาธิบดี รวมไปถึงคำถามที่ว่าพฤติ-

กรรมและทัศนคติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอินโดนีเซียเปลี่ยนไปอย่างไรและถูกกำหนดด้วยปัจจัยใดบ้าง

ฟิลิปปินส์เองก็พบความเปลี่ยนแปลงสำคัญในการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 ซึ่งนายโรดริโก โรอา ดูแตร์เต (Rodrigo Roa Duterte) ได้รับชัยชนะเหนือคู่แข่งจนก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีฟิลิปปินส์คนที่ 16 ได้สำเร็จ โดยได้คะแนนเสียงอย่างล้นหลามถึงร้อยละ 39 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงและทิ้งห่างคู่แข่งของเขาทุกคนอย่างขาดลอย ดูแตร์เตถือเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่มาจากเกาะมินดาเนา (Mindanao) ซึ่งเป็นเขตยากจนทางตอนใต้ของประเทศ เขาเคยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองดาเวาในมินดาเนออย่างยาวนานถึง 22 ปี โดยสร้างชื่อเสียงจากการใช้นโยบายที่เข้มงวดเด็ดขาดในการปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่ ในการเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดี ดูแตร์เตถือเป็นคนนอกวงชนชั้นนำของสังคมการเมืองฟิลิปปินส์ ขณะที่คู่แข่งล้วนมาจากตระกูลชนชั้นนำหรือแคว้นคนชั้นสูงที่ทรงอิทธิพล ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง เขาถูกมองว่าเป็น “ม้านอกสายตา” เพราะไม่ใช่สมาชิกตระกูลการเมืองชั้นนำ (political dynasties) ทั้งยังมีนโยบายที่หัวือหวา ผนวกกับคำปราศรัยของเขาที่ส่วนใหญ่มีลักษณะก้าวร้าวรุนแรงกระทั่งถูกมองว่าผิดกาลเทศะ ชัยชนะของเขานำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงหลายประการในการเมืองฟิลิปปินส์ ทั้งรูปแบบการบริหารงาน นโยบายภายใน ภาวะผู้นำ รวมถึงนโยบายการต่างประเทศที่กำลังถูกจับตามองจากประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเขาถูกมองว่ามีพฤติกรรมและดำเนินนโยบายในลักษณะนอกแบบแผน (unconventional) นักวิชาการที่เชี่ยวชาญการเมืองฟิลิปปินส์ต่างลงความเห็นว่าชัยชนะของดูแตร์เตนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองฟิลิปปินส์สมัยใหม่ นับตั้งแต่การสิ้นสุดอำนาจของอดีตประธานาธิบดี

เฟอร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand Marcos) ในปี ค.ศ.1986⁴ บางความเห็นกล่าวว่าชัยชนะของคูแตรเต้นำกลับมาซึ่งรูปแบบการปกครองแบบผู้นำเข้มแข็งเด็ดขาด (Strongman Leadership) ซึ่งเคยปรากฏในอดีตของฟิลิปปินส์และขณะนี้กำลังเป็นกระแสระดับโลก ทำให้เกิดความกังวลต่อทิศทางการพัฒนาประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของประชาชน และการปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศฟิลิปปินส์

ขณะเดียวกันการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรของฟิลิปปินส์ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีก็เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญต่อการศึกษาด้วย ในฟิลิปปินส์ การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีเกิดขึ้นทุกๆ 6 ปี ขณะที่การเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นทุกๆ 3 ปี ผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรในปี ค.ศ. 2016 ปรากฏว่าพรรค Partido Liberal ng Pilipinas หรือ LP (Liberal Party) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองชั้นนำที่ครองเสียงข้างมากในสภามาก่อนหน้านี้ของอดีตประธานาธิบดีเบนิโน อากีโน (Benigno Aquino III) และเป็นพรรคการเมืองเก่าแก่อันดับ 2 ของฟิลิปปินส์ยังคงได้ที่นั่งมากที่สุดในสภาฯ แต่ไม่ได้เสียงถึงครึ่ง จึงไม่ได้ครองอำนาจชี้ขาดฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากพรรคการเมืองที่เหลือได้รวมตัวกันเป็นแนวร่วมในสภาภายใต้การนำของพรรค The Partido Demokratiko Pilipino-Lakas ng Bayan หรือ PDP-Laban (Philippine Democratic Party-Power of the People) ของประธานาธิบดีคูแตรเต นอกจากนั้นยังมีสมาชิกพรรคบางคนจากพรรค LP ย้ายสังกัดไปร่วมกับแนวร่วมของ PDP-Laban ด้วย ผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงสำคัญในการเมืองฟิลิปปินส์ไม่น้อยไปกว่าการเลือกตั้งประธานาธิบดี นำมาสู่คำถามว่าปัจจัยใดบ้างที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งชาวฟิลิปปินส์ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2016 ทั้งในการเลือกฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ บทบาทของสายสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และ

บทบาทของเงินซึ่งเดิมเป็นปัจจัยสำคัญของการเลือกตั้งในฟิลิปปินส์ยังมีบทบาทเหมือนเดิมหรือไม่ อย่างไร นอกจากนั้นในฝั่งของพรรคการเมืองและผู้สมัครเองมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการช่วงชิงคะแนนเสียงจากประชาชนอย่างไร ปัจจัยเรื่องตระกูลการเมือง หัวคะแนน จักรกลการเมืองของพรรค บุคลิกของผู้สมัคร นโยบายประชานิยมทำงานอย่างไรในการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์นี้ ฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นตัวแบบของประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นประเทศที่มีระบบอุปถัมภ์ที่หนาแน่น รวมทั้งมีช่องว่างทางรายได้และทรัพย์สินระหว่างคนรวยกับคนจนสูงมากคล้ายคลึงกับไทยจึงน่าจะเป็นกรณีศึกษาซึ่งให้บทเรียนที่มีคุณค่าสำหรับไทยได้

การเมืองเรื่องการเลือกตั้งของไทยก็เผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่มีการปฏิรูปการเมืองที่นำมาสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ออกแบบระบบเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองใหม่ นำไปสู่การเปลี่ยนรูปแบบการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งองค์กรอิสระอย่างคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ขึ้นมาบริหารจัดการการเลือกตั้งแทนกระทรวงมหาดไทย การเมืองไทยมีการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องหลายครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2544-2554 คือการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544, 2548, 2549, 2550 และ 2554 ในช่วง 1 ทศวรรษนี้แม้ว่าจะมีความขัดแย้งทางการเมืองและการรัฐประหารเกิดขึ้น (ในปี พ.ศ. 2549) แต่สถาบันการเลือกตั้งได้ลงหลักปักฐานในสังคมไทย และมีพัฒนาการเชิงบวกหลายประการในการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งเกิดขึ้น กล่าวคือ มีพรรคการเมืองใหม่ๆ จัดตั้งขึ้นพร้อมกับกลุ่มพลังทางสังคมใหม่ที่ถูกดึงเข้ามาสู่พื้นที่ทางการเมือง มีการแข่งขันเชิงนโยบาย พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้นและมีแนวโน้มพัฒนาสู่ระบบสองพรรคใหญ่ คือพรรคไทยรักไทยกับพรรค

ประชาธิปไตย ประชาชนตื่นตัวไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งมากขึ้น ประชาชนมีความผูกพันกับพรรคการเมืองสูง การใช้สิทธิพลในการหาเสียงลดลง และพรรคการเมืองแบบท้องถิ่นอุปถัมภ์ที่นำโดยเจ้าพ่อเริ่มเสื่อมความนิยมลงเนื่องจากไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับกติกาและค่านิยมของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการเชิงบวกของการเมืองการเลือกตั้งของไทยกลับสะดุดหยุดลงในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งถูกขัดขวางด้วยความรุนแรงและถูกทำให้เป็นโมฆะ ทำให้การเมืองไทยเกิดทางตันและนำไปสู่การรัฐประหารของกองทัพในวันที่ 22 พฤษภาคมปีเดียวกัน หลังจากนั้นจึงเกิดการปกครองภายใต้รัฐบาลอำนาจนิยมของทหาร มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 และจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งมีการนำระบบเลือกตั้งแบบใหม่ที่เรียกว่า “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” มาใช้ โดยเป็นระบบเลือกตั้งที่ไม่เคยใช้มาก่อนในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทย มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้ผู้นำคณะรัฐประหารกลับมาสู่อำนาจได้อีกครั้ง ในที่สุดมีการจัดการเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม ปี พ.ศ. 2562 หลังประเทศว่างเว้นจากการเลือกตั้งไปถึง 5 ปี ซึ่งเป็นการเว้นวรรคการเลือกตั้งที่ยาวนานที่สุดในการเมืองไทยสมัยใหม่ นับจากการสิ้นสุดระบอบอำนาจนิยมของจอมพลถนอม กิตติขจร ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 ได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ของการเมืองไทยไปอย่างสิ้นเชิง เพราะนอกจากพรรคการเมืองเก่าอย่างพรรคเพื่อไทย ประชาธิปัตย์ ภูมิใจไทย และชาติไทยแล้ว มีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ขึ้นหลายพรรค ที่สำคัญคือ พรรคอนาคตใหม่ ของนักธุรกิจหนุ่มอย่างนายธนกร จีรังเรืองกิจ และพรรคพลังประชารัฐที่สนับสนุน พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี ผลการเลือกตั้งสะท้อนระบบพรรคการ-